

ปฏิทินของสุวรรณภูมิ

การปรับปฏิทินสุวรรณภูมิในแต่ละยุค

จากที่กล่าวมาแล้วว่าปฏิทินสุวรรณภูมิมีอายุไม่ต่ำกว่า 7000 ปี ความยาวนานดังกล่าวมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงหลายหน แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงการปรับปรุงดังกล่าวนี้ ผู้เขียนขอกล่าวถึงปฏิทินของไทยคือ ลัวะ มอญ เขมร ไทยโยนก ขมุ กะเหรี่ยงและอีโก้ ซึ่งต่างก็มีรากเง่ามาจากปฏิทินสุวรรณภูมิ เพื่อจะเป็นตัวนำการย้อนรอยหาอดีตของปฏิทินสุวรรณภูมิได้ชัดเจนขึ้น

จากการรวบรวมและเรียบเรียงเกี่ยวกับการใช้วันเดือนปีของชาวเขา 5 เผ่า ได้แก่ กะเหรี่ยง ขมุ เย้า ลัวะ และอีโก้ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยสถาบันวิจัยชาวเขา เมื่อปีพ.ศ. 2532 และจากที่ผู้เขียนได้เคยสัมผัสตรงกับกลุ่มชนมอญเขมร รวมทั้งกลุ่มชนหลายกลุ่มทางภาคเหนือมาหลายปี พอจะประมวลได้เป็นเรื่องของปฏิทินต่างๆพอสังเขปดังนี้

ปฏิทินมอญ เป็นปฏิทินจันทรคติที่ใช้ในกลุ่มชนชาวเขมร มอญ สยาม (ไทยภาคกลาง ภาคเหนือตอนล่าง ภาคอีสานใต้ และภาคใต้) และพม่าบางส่วน

ปฏิทินไทยลื้อ เป็นปฏิทินจันทรคติที่ใช้ในกลุ่มชนชาวไทย(ไต)ในสิบสองปันนา ไทยใหญ่ในพม่า ไทยใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และลาวสมัยก่อน รวมทั้งภาคอีสานตอนบนสมัยก่อนด้วย

ปฏิทินไทยโยนก เป็นปฏิทินจันทรคติที่ใช้ในล้านนา หรือกลุ่มชนที่เรียกตัวเองว่าคนเมือง ซึ่งได้แก่ชาวเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง น่าน

ปฏิทินลัวะ เป็นปฏิทินจันทรคติที่ใช้ในกลุ่มชนชาวลัวะ ซึ่งเป็นกลุ่มชนเก่าแก่อาศัยอยู่ตอนเหนือของประเทศไทยตั้งแต่ก่อนการสถาปนาเมืองเชียงใหม่ และก่อนการสถาปนาอาณาจักรหริภุญชัย จากพงศาวดารเชียงตุง พงศาวดารเมืองยอง ตำนานพระธาตุลำปางหลวง ตำนานไฟม้างกัปปี ตำนานสิงหนวัติ และนิยายปรัมปราของชาวลัวะเอง สรุปได้ว่าบริเวณที่ลัวะเคยมีอิทธิพลนั้น เริ่มตั้งแต่รัฐฉานบริเวณเชียงตุง เมืองญอง รัฐว้า ในประเทศพม่า เรื่อยลงมาถึงเชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน น่าน และตาก มีการเรียกว่า “วัดลัวะ” ในจังหวัดน่าน และที่คอยแสนที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เหลืออยู่

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีชุมชนคนเมืองเชื้อสายลัวะ(เท่าที่พบ)มากกว่าจังหวัดอื่นๆในภาคเหนือ หมู่บ้านลัวะยังมีอยู่หลายหมู่บ้านในอำเภอแม่ริม(ตำบลอินทขีล) หางคอง สันป่าตอง จอมทอง และฮอด

ผู้สูงอายุชาวลัวะกล่าวว่า พวกเขาสืบเชื้อสายมาจากลัวะสมัยโบราณที่เป็นเจ้าของบริเวณชุมชนเชียงใหม่ปัจจุบัน ผู้สูงอายุท่านหนึ่งในอำเภอสันป่าตอง เล่าให้ฟังว่า ปู่ของเขาเคยได้เข้าร่วมพิธีเข้ารับตำแหน่งของเจ้าเมืองเชียงใหม่มาแล้ว การทำพิธีดังกล่าวจะให้ชาวลัวะขึ้นไปนั่งอยู่บนที่ว่าการของเจ้าเมือง หลังจากนั้นก็จะมึคนถือไม้เป็นอาวุธขึ้นไปไล่ชาวลัวะเหล่านั้นลงจากที่ว่าการของเจ้าเมือง และเมื่อเสร็จพิธีนี้แล้วเจ้าเมืองจะถือว่าตนเองได้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองโดยสมบูรณ์ เหตุที่ทำเช่นนี้เพราะถือเคล็ดว่าลัวะเคยเป็นเจ้าของพื้นที่มาก่อน และทางเมืองเชียงตุงก็มีประเพณีเช่นนี้เหมือนกัน

ปฏิทินขมุ เป็นปฏิทินจันทรคติที่ใช้ในชุมชนขมุ ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูล "มอญ-เขมร" เช่นเดียวกับลาว ถิ่น และกลุ่มเผ่าตองเหลือง ชุมชนขมุตั้งอยู่กระจัดกระจาย ในจังหวัดเชียงราย ลำปาง น่าน และอุทัยธานี ปัจจุบันขมุส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่ในประเทศลาว

ปฏิทินอีโก้ เป็นปฏิทินจันทรคติที่ใช้ในกลุ่มชนเผ่าอีโก้ ซึ่งเรียกตัวเองว่า "อาข่า" เป็นกลุ่มชนที่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูล "ธิเบต-พม่า" อีโก้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันตกและภาคใต้ของมณฑลยูนนาน ตั้งแต่ 2000 กว่าปีมาแล้ว ในประเทศไทยมีอีโก้อาศัยอยู่ที่เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ ตาก และ กำแพงเพชร อีโก้เพิ่งอพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณประเทศไทยปัจจุบันเมื่อ 100 ปีนี้เอง โดยเริ่มแรกมาอยู่ที่บริเวณคอยตุง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ปฏิทินกะเหรี่ยง เป็นปฏิทินจันทรคติที่ใช้ในชุมชนกะเหรี่ยง ซึ่งอพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ในปลายสมัยอยุธยา ปัจจุบันกระจายตัวหนาแน่นอยู่ในเขตอำเภอสังขละบุรี ทองผาภูมิ ศรีสวัสดิ์ ไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอบ้านไร่ กิ่งอำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี กะเหรี่ยงกลุ่มดังกล่าวนี้มีถิ่นฐานและพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมที่ยาวนานอยู่ในดินแดนประเทศพม่า และได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมมอญเป็นส่วนใหญ่ นักโบราณคดีจัดภาษากะเหรี่ยงเป็นภาษาตระกูล "ธิเบต-พม่า"

ปฏิทินที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สามารถนำมาเปรียบเทียบเป็นตารางได้ดังนี้
เดือนจันทรคติในรอบปีของชนบางเผ่าในสุวรรณภูมิ

คาบเวลา	ลำดับของเดือนจันทรคติในรอบปีเทียบกับฤดูกาล									
	เทียบกับเดือนสากล	จำนวนวันต่อเดือน	มอญ	ไทยลื้อ	ไทยโยนก	ลาว	ขมุ	อีโก้	กะเหรี่ยง	กิจกรรม(โดยประมาณ)
ธค.-มค.	29	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	เกี่ยวข้าวพันธุ์หนัก
มค.-กพ.	30	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	เก็บเกี่ยวพืชผลและเกี่ยวข้าว
กพ.-มีค.	29	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	มาฆบูชา(สิ้นฤดูหนาวเข้าฤดูร้อน) เกี่ยวข้าวเสร็จ
มีค.-เมย.	30	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	ไหว้แม่พระธรณี (กะเหรี่ยง)
เมย.-พค.	29	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	สืบทอดและค้าหัวผู้อาวุโส สงกรานต์
พค.-มิย.	30	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	วิสาขบูชา(ฤดูร้อนเข้าฤดูฝน) พิธีแรกนา วันพีชมงคล เข้าพรรษา(อีโก้)ปลูกข้าวไร่
มิย.-กค.	29	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	ปลูกข้าวพันธุ์เบา
กค.-สค.	30	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕	เข้าพรรษา(ไทย) (ฤดูฝนตกชุก) ปลูกข้าวพันธุ์หนัก
สค.-กย.	29	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕	๑๖	มัดมือควาย(กะเหรี่ยง)
กย.-ตค.	30	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕	๑๖	๑๗	ไล่ชิงช้า(อีโก้) เกี่ยวข้าวไร่
ตค.-พย.	29	๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕	๑๖	๑๗	๑๘	ออกพรรษา(หมดฝนชุก)ลมข้าวเบาเริ่มมา
พย.-ธค.	30	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕	๑๖	๑๗	๑๘	๑๙	ลอยกระทง(สิ้นฤดูฝนเข้าฤดูหนาว) เริ่มเกี่ยวข้าวพันธุ์เบา ลมข้าวหนักเริ่มมา

๑๗ เป็นเดือนที่ปรับเป็นเดือนที่มี 30 วันในปีอธิกวารจากปกติที่เคยมี 29 วันซึ่งทำในปีอธิกวารของปฏิทินสยาม, มอญและเขมร และ ๑๘, ๑๙, ๒๐ ก็เช่นกัน
 ๑๘ เป็นเดือนที่เคยมีการเพิ่มอีกหนึ่งเดือนในปีอธิกมาส และ ๑๙, ๒๐, ๒๑ ก็เช่นกัน
 ๑๙ ในปีที่มี 13 เดือนพระจันทร์ ลัวะเพิ่มเดือน ๑๒ ของลัวะอีกหนึ่งเดือน โดยเรียกเดือนที่เพิ่มว่า **เดือนที่หายไป** การเพิ่มดังกล่าวเป็นการปรับทั้งอธิกมาสและอธิกวารพร้อมกันคือวันสุดท้ายของเดือนที่หายไปจะต้องตรงกับวันดับเห็น (ข้างขึ้นเป็นต้นเดือน และข้างแรมเป็นปลายเดือน) โดยดูจากท้องฟ้าเป็นเกณฑ์